

דף יב

- כה. א. האם מותר להוציא מרשות לרשות ביום טוב, דברים שאינם לצורך אוכל נפש?
ב. מלאכות אוכל נפש ביום טוב, האם הותרו אף שלא לצורך?
ג. האם מוליכים ביום טוב חלה ותרומה ומתנות לכהן?

א. בית שמאי אומרים: אין מוציאים לא את הקטן (יש מפרשים: למולו. וי"א אפילו לטיול בעלמא. עתוס' וש"ר) ולא את הלולב ולא ספר תורה לרשות הרבים. ובית הלל מתירים. ופירשו רבי יצחק בר אבדימי ורבי יוחנן [שלדברי הכל יש תורת איסור הוצאה ועירוב ביום טוב ו] מחלוקתם היא האם אומרים 'מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה גם שלא לצורך' אם לאו. ומבואר בגמרא שלבית שמאי אסור הדבר מהתורה ולוקה משום 'לא תעשה כל מלאכה'.

א. הוצאה שלא לצורך כלל, כגון אבנים – אסורה לדברי הכל. לא נחלקו אלא בצורך קצת. לפרש"י (כאן ולהלן לו. וכן נקטו בדעת הרמב"ם והרי"ף – ע' מ"מ, קרבן נתנאל, בהגר"א תקיח סק"ב), מהתורה מותר הכל לבית הלל, אלא שחכמים גזרו משום טירחה שלא לצורך. ולפירוש התוס' (וכן דעת ר"ח ור"ה, וכן נראה שנקט הרשב"א) אסור מהתורה כל שאין צורך אוכל נפש כלל ולא שמחת יום טוב. ואף לכרמלית אסור מדרבנן (עפ"י תוס' כתובות ז; משנ"ב תקיח סק"ח). יש סוברים שאף לרש"י, לאחר שגמר אכילתו ביום טוב, אסור מהתורה לעשות מלאכה לצורך מחר [מלבד למאן דאמר 'הואיל ואי מקלעו ליה אורחים חזי ליה'] – ועל כן נאמר בתורה רק **אשר יאכל לכל נפש** (עפ"י מגיני שלמה; קרבן נתנאל כאן אות ל. ובראשונים שהקשו על פרש"י נראה שאינם סוברים חילוק זה).

יש אומרים שהוצאת כלים מותרת אפילו שלא לצורך כלל, ורק בהוצאת אבנים החמירו (עפ"י רי"ף; רמב"ם א, ד. וי"א שכן דעת השו"ע. ובאר לציון ח"ג כא, ב). כתב שלבני ספרד יש להקל מעיקר הדין כדעה זו אלא שראוי להחמיר. ומ"מ היוצא מביתו מותר ליטול עמו מפתח הבית, וכן מותר לו לצאת עם מגבת למקוה ולהחזירה הגם שאין עירוב).

ב. מותר להוציא כלים לרשות אחרת כשמתירא שלא יגנבו [שגם זה צורך לשמחתו וענגו ביום טוב] (רמ"א תקיח, א ומשנ"ב. וע' גם בתור"ד שמותר לטלטל כלים מחמה לצל). ויש אוסרים כיון שאינו לצורך מצוה או לצורך דברים השייכים באותו היום אלא למניעת הפסד ממון. ונכון להחמיר לנהוג כן (עפ"י משנ"ב תקיח סק"ו. ע"ש).

ולענין משחק בכדור וכד'; הרמ"א (שם) מתיר (עפ"י תוס' ורבנו ירוחם. וע' בתוס' ורא"ש ותרומת הדשן (עו) לענין טיול. אך בתור"פ משמע שטיול קטן נחשב צורך משום שכשוכה הוריו מצטערים). ומהרש"ל כתב להחמיר בדבר למבוגרים, שאין זו שמחה וטיול אלא שיחת ילדים וקלות ראש.

ג. הוצאת דבר שאינו שוה לכל נפש, כגון מוגמר [ואין בכלל זה סתם בשמים], מסתבר שאסורה. ויש מקום להתיר הדבר עפ"י דברי החתם סופר, אלא שאחרונים תמחו על דבריו. ומכל מקום נראה שהוצאת מים לצורך רחיצת כל הגוף בזמננו נחשבת בענין זה 'שוה בכל נפש' ומותרת (עפ"י הגרשו"א, מובא בשמירת שבת כהלכתה פי"ט הערה ג. ולענין הרחיצה עצמה ביו"ט לכל הגוף, נסתפק שם (פי"ד הערות כא כג) אם מותרת משום שכיום שוה היא לכל נפש אם לאו. וצ"ע).

יל"ע אם הוצאת מוצץ לתינוק נחשבת 'שוה בכל נפש' [והרי כל אדם נוקק לכך בינקותו]. גם יתכן שהואיל ונעשה להרגעתו הרי זה מצרכי טיולו וצורך מלווי הלכך שוה בכל נפש הוא, וכסברת תור"פ שלכך הוצאת קטן לטייל נחשבת צורך היום כי כשהנער בוכה אביו ואמו מצטערים.

עוד בדיני 'שוה בכל נפש' ע' להלן כא-כג.

ד. נחלקו אחרונים האם מותר להוציא מרשות לרשות שופר כדי לתקוע לנשים שהרי אינן חייבות בו. וכן דנו אודות הוצאת לולב לאחר שכבר ברח עליו (בשאג"א קו קה אסר, ובשו"ע הגר"ז תקפ"ט, ב התיר. וכן המנהג – ע' עמודי אור סוס"י כט. וע"ע מטה אפרים תקפ"ט; ש"כ יט הערה ה). ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג צד) האריך להוכיח שמותר להוציא השופר לצורך תקיעה בו לנשים.

ה. הוצאת כלים לצורך מלבוש, יש אומרים שאף לבית שמאי מותרת כהוצאת אוכל נפש, ורק בשלא לצורך אוכל או מלבוש נחלקו בית שמאי ובית הלל (הראב"ד, מובא בספר המכתם).

ו. אסור להוציא ביום טוב [במקום האסור בטלטול] כל דבר שאינו לצורך אדם מישראל השומר שבת בפרהסיא (ע' או"ח תקיב, א תקיח, ב). אך מסתבר שמותר להוציא אוכל לבהמתו שלא תמות, לדעת המתירים להוציא כלים כשמתיירא מהפסדם (מובא בש"כ יט הערה יז).

ז. נחלקו הראשונים אודות טלטול דבר שאין בו צורך היום בתוך החצר או מחצר לחצר; יש אומרים שמותר, שלא תקנו ביו"ט עירובי חצרות כלל (עפ"י ר"י ור"ן). וכן סתם בשלחן ערוך (תקכח). ויש המצריכים עירוב (רשב"א. וכ"מ ברמ"א תקיח, א). ויש מי שסובר שאין מועיל העירוב ביו"ט, שהואיל ודברים שיש בהם צורך מותר להוציאם בלא עירוב, לא תקנו על דברים שאין בהם צורך כלל (ריטב"א, מובא בבאה"ל שם). ולהלכה כתב רש"ל שמותר להוציא בלא עירוב ואין לשנות המנהג. ומ"מ כשמניחים העירוב לכתחילה לכל השנה, טוב לכלול גם ימים טובים עם השבתות (מובא במשנ"ב תקיח סק"י).

ב. כאמור נחלקו בית שמאי ובית הלל אם מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה גם שלא לצורך. ומבואר גמרא שכן הוא הדין לענין שחיטה כגון שוחט עולת נדבה ביום טוב, וכן בהבערה ובישול, כגון המבשל בשר בחלב ביום טוב, שהרי אסור באכילתו.

א. מבואר בתוס' ועוד ראשונים שהמבשל דבר האסור באכילה, אפילו חשב לאכלו – לוקה לבית שמאי ואין זה בכלל 'אוכל נפש'. ומכל מקום נחשב לצורך יום טוב שפטור לבית הלל כיון שעשה כן בשביל לאכול.

ב. כאמור לעיל, נחלקו הראשונים בדין 'מתוך', האם יש להתיר מהתורה דבר באופן שאין לו צורך כלל. ויש סוברים [בדעת רש"י ורמב"ם] לחלק בין מלאכות מובהקות של אוכל נפש שבהם הותר אף שלא לצורך ובין מלאכות שאין דרכן לאכילה דוקא, שבהן לא הותר מהתורה אלא לצורך קצת (עפ"י פני יהושע; נשמת אדם פ, א. ובשו"ת עמודי אור (כט, ב) סייע לכך מהירושלמי, ותלה זאת במחלוקת האמוראים שם).

ג. יש אומרים שמלאכה לצורך נכרי או בדבר שאינו שוה בכל נפש, וכן הדין בצורך גבוה, דינם חמור יותר משלא לצורך כלל ואסור מהתורה ואין להתירם משום 'מתוך' (עפ"י שיטמ"ק; עמודי אור כט, ג. וע' גם חיי אדם צו, א צח, א).

ד. בדעת הרמב"ם (יום טוב א, ד) יש סוברים שאין אומרים 'מתוך' אלא בהבערה ובהוצאה ולא בשאר מלאכות (כן דעת הפרי-חדש, וכן הסכים הנצי"ב בשו"ת משיב דבר לו). ושאר פוסקים כתבו בדעתו שהוא הדין לשאר מלאכות הותרו אף שלא לצורך (ע' מגיד משנה, קרבן נתנאל ועוד. וע"ע: שער המלך ומרכה"מ הל' יו"ט שם; פנ"י כאן; משכנו"י או"ח קכ, ישוע"י תצה; עמודי אור כט; אמת ליעקב עמ' סו).

ה. אין אומרים 'מתוך' אלא בדבר העומד לאותה מלאכה, ועושה אותה עתה שלא לצורך אוכל נפש, כגון הבערת מדורה להתחמם בה, אבל המבעיר דבר שאינו עומד לשריפה, כמו פת ועיסה – אפילו לטלטלו אסור, וכן להבעירו לצורך (עפ"י רשב"א כז:).

שאלות ותשובות לסיכום מסכת ביצה

ו. אעפ"י שמבואר בגמרא שהותרה השחיטה ביום טוב, שהרי צורך אוכל נפש היא, כיום פשט המנהג לאיסור, וכמה טעמים ניתנו לכך – אם לא בבהמה במסוכנת ומשום הפסד. וכן בעופות (ע' מג"א וש"פ תצח, ובמצוין להלן לד. ומן הדין מותר אף שמצויים מקררים, שאין דומה טעם בשר שנשחט אתמול והיום. אור לציון ח"ג יט,ה).

ז. נר נשמה לזכרון הנפטרים, כתבו הפוסקים שנחשב 'צורך קצת' להתירו ביום טוב אם שכה להדליק אתמול, עכ"פ בחדר שאוכלים בו או בבית הכנסת. ובשעת הדחק אפשר שיש להתיר בכל אופן שדומה לנר של מצוה שהוא לכבוד אבותיו (באור הלכה תקיד,ה עפ"י כתב סופר. וכן בשו"ת אור לציון ח"ג כח כתב להתיר הדלקת נר נשמה ביום טוב ע"י העברת אש קיימת).

ג. במשנתנו מבואר שלבית שמאי אין מוליכים חלה ומתנות לכהן ביום טוב, ובית הלל מתירים. ובתרומה אף לבית הלל אסור מאחר ואינו ראוי להרימה ביום טוב [אלא במקרים מסוימים, כדלהלן]. לדברי רבי יוסי בברייתא [שלא כרבי יהודה ואחרים], לא נחלקו על המתנות שמוליכים אלא בתרומה נחלקו. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי. וכן הורה רב יוסף התר לרב טובי בנו של רב נחמיה, ליתן לכהן ביום טוב חבית יין של תרומה שהיתה בידו.

בדעת בית שמאי נחלקו תנאים בברייתא; רבי יהודה אמר, לא אסרו בית שמאי אלא להוליך מתנות שהורמו מערב יום טוב בפני עצמן, אבל מותר להוליכן עם המתנות שהורמו ונשחטו היום. ואילו אחרים אינם מחלקים בדבר. אפשר שלדעתם אוסרים בית שמאי אף במתנות שהורמו ונשחטו היום, ואפשר שגם הם מתירים בזה אלא שאוסרים להטפיל ולהוליך של אמש עם של היום. מבואר בגמרא שבהמה שנשחטה מאתמול, אפילו הורמו המתנות היום – דינם כמתנות שהורמו מאמש.

א. הלכה כרבי יוסי הלכך מותר להוליך חלה לכהן ביום טוב, גם אם הפרישה מאתמול (רמב"ם יו"ט ד, כו; או"ח תקו,ג). ואפילו ברשות הרבים (משנ"ב שם סק"ח עפ"י תוס' ורשב"א ועוד). ומותר ליתן לכהן הגם שלא נצרך לאכילה היום, ואין בזה משום איסור נתינת מתנה בשבת וביו"ט (ע' אגרות משה או"ח ח"ג מד).

ב. הפריש חלה ביום טוב באיסור, כגון שגלגלה אתמול (ע' לעיל ח-ט) – נראה שאסור להוליכה לכהן (עפ"י רשב"א). וכתב זאת אליבא דמתניתין, ויש מקום להסתפק קצת לדין שנוקטים כרבי יוסי ולא גזרו כלל הולכה אטו הפרשה. ואולם במזיד בלא"ה אסור לו ולאחרים עד מוצ"ש. וע' בשער הציון תקו אות כט שצדד להתיר בזה בשוגג).

ג. כתבו התוס' עפ"י הירושלמי: לאו דוקא הולכה לבית הכהן אוסרים בית שמאי, הוא הדין אם בא הכהן לביתו – אין ליתן לו אלא אם כן רגיל הוא לאכול אצלו (וכ"מ ברשב"א). ואף לבית הלל, כתב מהרש"ל שבשבת שאסור להוציא מרשות לרשות, אין ליתן לכהן חלה אף כשהכהן בא לביתו אלא אם כן רגיל לאכול אצלו. ויש אומרים שלפי מה שאנו נוקטים להלכה כרבי יוסי שאפילו תרומה שהורמה אתמול מוליכים ביו"ט, ואין חוששים שמא יתרום היום או שמא נראה שתרום היום, אם כן אין לאסור ליתן לכהן בשבת כל שאין שם הוצאה מרשות לרשות (עפ"י מאמר מרדכי, וכן צדד בבאור הלכה תקו,ב. וכ"מ שנקט בפשיטות באג"מ או"ח ח"ג מד סד"ה ולכן).

דפים יב – יג

קמא

- כו. א. האם מוללים מלילות ופורכים קטניות ביום טוב?
ב. ברירת חטה וקטניות ביום טוב ובשבת, כיצד?